

רק הקיבוץ השיתופי יכול לקחת אחריות להתחדשות אמיתית של יום העצמאות

זוה האתגר שאני מעז להציע: להשתמש בכל מעיינות היצירתיות של הקיבוץ השיתופי, כדי לעצב את חג העצמאות, שהוא גם חג האחריות, באופן שיהיה בו הצירוף המיוחד של המשכיות ורעננות. הצירוף הזה הוא במהות רוחו של הקיבוץ השיתופי

מתקבל על הדעת בתור הרגלי בגרות. במהלך השנים ניכרות שתי חולשות בעיצוב יום העצמאות, גם בחברה הישראלית בכללותה, גם בתנועה הקיבוצית. ראשית, ביום העצמאות לא באה לידי ביטוי התחדשות אמיתית של התרבות העברית. המעיינות הבלתי נדלים של היצירתיות, ככל המימרים האפשריים של המעשה התרבותי, לא שפעו בערוגת יום העצמאות, כשם ששפעו בערוגת הפסח. ושנית, לא התרחש המעבר הראוי משמחת העצמאות לתודעת האחריות. עצמאות, כמובן הראשוני, הפשוט ביותר, היא ההשתחררות משלטון זר. לא עניין של מה בכך, כמובן, אולם גם לא מלוא הסיפור. משעה שפרקנו את עול השלטון הזר מעל צווארנו, מי נושא באחריות לגורלנו, לכל אחד מהיבטי חיינו? לא השלטון הזר, שנעלם, אלא אנו עצמנו. העצמאות היא הצד השלילי של המטען, האחריות היא הצד החיובי שלה.

זוה האתגר שאני מעז להציע: להשתמש בכל מעיינות היצירתיות של הקיבוץ השיתופי, כדי לעצב את חג העצמאות, שהוא גם חג האחריות, באופן שיהיה בו הצירוף המיוחד של המשכיות ורעננות. הצירוף הזה הוא במהות רוחו של הקיבוץ השיתופי. רק הוא יכול לקחת על עצמו את האחריות לעיצוב כזה, לשם כל קיבוץ שיתופי בפני עצמו, לשם הזרם השיתופי, לשם התנועה הקיבוצית, לשם החברה הישראלית, ולתפארת מדינת ישראל.

הרעננות. הייתה פה התחדשות. והיא הייתה התחדשות אמיתית, מפני שהיא לא הייתה נחלתם של כמה קמציים של סופרים ומשוררים, אלא הייתה של כולם, מזקן ועד טף, חלק מלוח השנה שלהם, חלק מצורת החיים המשותפת לכולם.

אחת התופעות החוזרות על עצמן בהגדרת קיבוץ ציור רבות היא הבלטת התקומה, גם בלשון עבר,

בתהליך חשוב הפכה העברית החדשה לשפת הבית של הילדים בארץ, אבל זו הייתה רק תשתית של התחדשות תרבותית. בתהליך מורכב הופיעו שירה עברית וספרות עברית בארץ-ישראל, אבל אלה היו מסעות בעולם אמנות זה או אחר, על פי כללי, על פי מגמותיו, עדיין לא התחדשות אמיתית של התרבות העברית. כדי שתהיה זו התחדשות, צריך

הגדת הפסח הקיבוצית הייתה מאז ומעולם בעלת דפוס של המשכיות ורעננות. הייתה פה התחדשות אמיתית, מפני שהיא לא הייתה נחלתם של כמה קמציים של סופרים ומשוררים, אלא הייתה של כולם, מזקן ועד טף, חלק מלוח השנה שלהם, חלק מצורת החיים המשותפת לכולם

הגדת הפסח הקיבוצית הייתה מאז ומעולם בעלת דפוס של המשכיות ורעננות. הייתה פה התחדשות אמיתית, מפני שהיא לא הייתה נחלתם של כמה קמציים של סופרים ומשוררים, אלא הייתה של כולם, מזקן ועד טף, חלק מלוח השנה שלהם, חלק מצורת החיים המשותפת לכולם

לעצב דפוסים של הצירוף המיוחד של המשכיות ורעננות. כדי שתהיה זו התחדשות אמיתית, צריך לעצב ביטויים של הצירוף הזה השווים לכל נפש. הגדת הפסח הקיבוצית הייתה מאז ומעולם בעלת הדפוס של המשכיות ורעננות. היו לה שורשים עמוקים בהגדה המסורתית, שביטאו את ההמשכיות, והיו בה ביטויים רבים מספור של יצירתיות, בכל מימד אפשרי של הסדר, שביטאו את

פופ' אסא נשר

ליל הסדר של קיבוץ יגור, בעיצוב המיוחד של יהודה שרת, מוצג מדי פעם לקהל הרחב, לפני חג הפסח, ב"בית התפוצות" בתל-אביב. המקהלות, התזמורת והסולנים מפליאים להדגים את הזמר, מוקי צור מיטיב להסביר את המסר. מדי פעם משתתף הקהל כולו בשירה וניתן לחוש בהתרוממות הרוח. אני אוהב את ההגדה הקיבוצית, לדורותיה. אף פעם לא ראיתי בה תחליף של ההגדה המסורתית, אבל תמיד ראיתי בה את העלווה החדשה שהיא מצמיחה על העץ העתיק של ההגדה המסורתית. בספרייה הפרטית שלנו שמורות הגדות קיבוציות רבות מאוד ובכל אחת מהן אני מוצא ניצוצות ירוקים, ביטויים יפים של רעיונות טובים. אפשר להתבונן בכל הגדת פסח קיבוצית בפני עצמה, ליהנות ממנה וללמוד ממנה. אולם, אפשר להביט גם במכלול הגדות הפסח הקיבוציות. לשם כך, אפשר להיזכר במראה של ספרייה הגדרות בארכיון "שיטים" בבית-השיטה, אפשר לדמיין אוסף של אלפי הגדרות, במאות נסחים שונים. בעיניי, המכלול הזה הוא תופעה מדהימה, מפוארת, אבל גם מעט זנוחה, לא מובנת עד תום לרבים. המכלול של הגדות הפסח הקיבוציות הוא הדריגמה המעניינת, העשירה והחשובה ביותר של יום ליל ההתחדשות האמיתית של התרבות העברית.

"לקחת קצת רוורס"

אסף אתר על ההבדל הגדול בין חברה ערכית, איכותית ותרבותית – המתאמצת להתפרנס בכבוד – לבין חברה שבה ההתעשרות היא חזות הכול • לא כל החוכמה הכלכלית נמצאת בצד של תאוות הבצע

בשדות שבין גבע לגבעת המורה

זו השנה השנייה ברציפות בה מתקיים בחול-המועד פסח מרוץ האופניים "אתגר הגבעה" על שם עוזי לב - בן קיבוץ גבע אשר נפטר לפני כשנתיים מדום לב במהלך טיול אופניים ברמת הגולן. עוזי היה ספורטאי וטייל בכל נימי נפשו. הוא משך אחריו אנשים רבים צילום: איתי לב

וויחיים הרבה, אפשר לקנות תרבות, לא צריך ליצור אותה. כמו "עבדי ההייטק" - המעמד הנבחר המודרני, שאיננו רואה את ילדיו באור יום, אבל מרוויח המון כסף - כך גם טובי בחורינו. זה המודל הראוי לחיקוי. לפעמים אני יושב על המרפסת, מתחת לפרגולה, על רהיטי הגן היקרים, ולגם אספרסו ממכונת הקפה, ומסתכל על הצעירים שמסביבי, שגם להם מרפסת ופרגולה ורהיטי גן, ואולי גם מכונת קפה. ואני שואל: האם חיי היום טובים יותר מכפי שהיו אז - כשהדירה הייתה צנועה, קפה שתייתי מקומקום חשמלי פשוט; כשביום עבדתי קשה, אבל "אחרי העבודה" היה לי זמן לעשות המון דברים ביחד עם חברים, עם הילדים, דברים שלא היה לנו כסף לקנות אותם?

לא, אני לא רוצה לחזור לטוריה ולאוחל. לא רוצה לחזור לחצי ביצה וריבה במקום סוכר. ואני אוהב קפה משוכה... אבל אני מאמין, שבתהליך ההתעשרות לא היה הכרח לוותר על הערכים שבנו את החברה שלנו. הייתה תקופה שהצלחנו כלכלית בלי לוותר על האיכויות החברתיות והערכיות שלנו. לא כל החוכמה הכלכלית נמצאת בצד של תאוות הבצע.

חצאים

גם אנחנו נדבקנו בחיידיק. "האללנו את האנשים שעושים המון כסף", לא חשוב איך. ויתרנו על "שוויון ערך העבודה"; נשחקו הסולידאריות, הערבות ההדדית. במקום זה העלינו על ראש שמחתנו את ה"התפרנסות". לא עוד "חברה מתפרנסת", קיי בוך שחי מפירות עמלו, שיוצר מקורות פרנסה ורווחים את חבריו לעבודה נחוצה. ההתפרנסות הופרטה. לא הקיבוץ צריך להתפרנס, אלא כל פרט בתוכו. איש לנפשו, לגורלו. ו"החברה" תשפוט אותו!

אמת, אם אין קמח אין תורה - באין פרנסה אין כלום! אבל, יש הבדל גדול בין חברה ערכית, איכותית, תרבותית - המתאמצת להתפרנס בכבוד ולפרנס את האיכויות שלה - לבין חברה שההתעשרות היא בה חזות הכול.

כאילו, חברה עם ערכים מייצרת בהכרח כלכלה מופקרת.

האגדה מספרת, שטבנקין אמר פעם, שכאשר תגיע למקומותינו המהפכה, הקיבוצניים יפסיקו אותה כשתגיע השעה "לקחת את הילדים". כלומר: יש בקיבוץ סולם ערכים שונה! הילדים קודמים למהפכה... ההתפרנסות, החיים מפירות עמלנו, היו תמיד ערך, אבל היו גם ערכים אחרים, כמו חינוך ויצירת תרבות מקורית. היה זמן, שחצי מדינה הייתה עוזבת את העיר ביום חג, כדי לחגוג "אצל קרובים" בקיבוץ. כי אנחנו ייצרנו תכנים תרבותיים חדשים, מקוריים. השקענו! שלא לדבר על השאיפה לשוויון, על ערבות הדדית. מכל העולם באו לראות וללמוד!

את הכול החליף "חופש הבחירה". את הכול החליף "השאיפה המבורכת להתעשרות". אם מר-

אסף אתר

חשבנו, שמצאנו את "אבן החכמים" של הכיכלה: כלכלת שוק; "ממשלה קטנה"; חופש מרגולציה; הפרטה של כל מה שזו. למדנו לחיות בשלום עם פערים כלכליים וחברתיים, עם עוני אנדמי. כלכלת השוק טיפחה, למשל, תעשיית-רכב מזהמת וזנוחית-דלק - אבל לא היה בכך כדי להטייל ספק בחוכמת הסדר הכלכלי. תמריץ הרווח (או - תאוות הבצע) משלו בכיפה, המפתח לעושר, לרווחה הכלכלית. הממשלה איננה יודעת לנהל כלום. פישמן ושות' יודעים! לא ממש הפריע לנו, שהבורסה הפכה להיות קוינו, וייצרה מעמד עצום של פרוזטים עשירים כקורה, שכל חכמתם הייתה לקנות ולמכור מניות; יותר משהייתה זו תורה כלכלית חברתית רצינאלית - הייתה זו למעשה דוגמה, דת!

איך כל זה נקשר אלינו, לקיבוץ?

מעטים לא איבדו את אמונם בסוציאליזם-דמוקרטיה. מעטים האמינו, שבסוף "האמת תנצח"... פה ושם היו מי שביקרו את "השיטה". פה ושם היו מי שלא התביישו להודות כסוציאליסטים, רחמנא ליצולן. אבל, היו אלה תופעות איוטריות של מיעוט לא חשוב. הסוציאליזם ירד למחתרת.

עד הזמן האחרון. עד שבשער של "ניוויק", כתב-העת הכי נפוץ בעולם הקפיטליסטי, התפרסמה באותיות של קידוש לבנה האמירה: "עכשיו כולנו סוציאליסטים!" ממ שאחרית הימים...

האיום על חברי הקיבוצים השיתופיים גבוה יותר

עדי רוזנטל מגיב על מאמרו של אלדר שלם

קראתי בעיון רב את מאמרו "על קרקע המציאות", ואני מבקש לחלוק על כמה מקביעותיך. ראשית כמה עובדות היסטוריות:

• התנועות המיישבות והישור בים עצמם נשענו מבראשית על תמיכה רחבה של הממסד הציוני.
• כאשר הוקמה המדינה המשייכו ממשלות ישראל לדורותיהן במסורת תמיכה זאת.
• במסגרת תמיכה זאת, מלבד מימון שוטף בצורות שונות, בוצעה אחת לעשור מחילת חובות.
• המהפך בגישה זאת חל עם המהפך של 78, ושיאו בשנת 1985 עם ההכרזה על תוכנית הייצוב הכלכלית.
• באותה עת היו כל הקיבוצים בארץ, ללא יוצא מהכלל, קיי בוצים שיתופיים.
• יום למחרת תוכנית הייצוב הכ כלכלית מצאו עצמם רוב הקיבוצים במצב של חרלות פירעון.
• באחת, נעלמה התמיכה האוטו-מטית של ממשלת ישראל והתנועות המיישבות נאלצו לעמוד מול ההסדרים השונים לדורותיהם.

אם אכן כך, כלל לא ברור מאין אתה שואב את האמירה, שבקיבוץ השיתופי "יש בסיס רחב בהרבה לע" מוד עליו - הנותן הודמנות מחודשת של מקורות עבודה ופרנסה". "כדי להצליח בכך", אתה כותב, "יידרש הקיבוץ לבצע מהלכים כואבים מאוד..... תקווה גרו" לה". ובמילים אחרות: אתה באמת מאמין, שיש אפשרות להוריד רמת חיים של 400 חברי קיבוץ שהמפעל שלו נקלע למשבר? מאז קום המדינה לא חווינו משבר כלכלי עמוק כל כך. במצב זה, חברי הקיבוצים השיתופיים נתונים, לדעתי, לאיום גבוהה לאין שעור מחברי הקיבוץ המ"חדש. שכן, אלה האחרונים פיתחו ברובם מיומנויות הישרדות ואחריות על חייהם והיי משפחתם. האם פיתחו חברי הקיבוץ השיתופי מיומנויות אלו, בעוד הם רגילים להיות תלויים במפעל המצליח של קיבוצם? למולם של רוב קיבוצי התנועה הקיבוצית, נעשתה ברור בם התאמת אורחות החיים בשנות הפריחה הכלכלית. התאמות אלו הביאו ליצירת הסכמות חדשות, אשר הובילו למערכת חיים חסונה יותר לפגוש משבר כלכלי דוגמת זה, הבא ומתרגש

עלינו. אותם קיבוצים לא יחזרו על טעויות הקליטה שעשינו כולנו בגלי המיתון של המאה הקודמת. קליטה זאת הביאה עלינו מגוון אוכלוסיות, אשר חלקן לפחות מצא בקיבוץ מקלט בטוח מאימי המיתונים השונים. הנק' לטים השונים, המתדפקים על שערי הקיבוצים ברחבי ישראל, יודעים היום כי יכולתם הכלכלית והאיכות האישיות שלהם מהווים תנאי סף לכניסה לחברה הקיבוצית המתחדשת. אין ספק, כי דבר לא מובטח, לא בקיבוץ השיתופי ולא בקיבוץ המתחדש. הקיבוץ המתחדש יזדקק, אכן, לכל סממני הסולידריות והערבות ההדדית העומרים בבסיסו כדי לצלוח את המשבר. הקיבוץ השיתופי יאלץ, אכן, לעשות מהלכים בלתי פופולאריים (בלשון המעטה). הנהגה ותקשורת - זה מבחנן של הנהגות הקיבוצים, גם במתחדשים וגם בשיתופיים, כדי לצי' לוח את המשבר. ואני מעז להטיל ספק, אם משרי העשורים האחרונים, אכן עיצבו אצלנו הנהגות אחרות ותקשורת טובה יותר. **עדי רוזנטל, שפיים**

אורח לרגע על גרידיות ועל טבע האדם

בתהליכי ההפרטה משמשות רפליקות כגון: "הקיבוץ מנוגד לטבע האדם", "מלחמה בפרזיטים", ו"אחריות החבר לפרנסתו", כיסוי לרצונם של חזקים להתעשר על חשבון הקופה הציבורית ועל חשבונם של חלשים

עזרא דלומי

חלק מהתגובות שהתייחסו (במה דורת האינטרנט) לרשימתי בגיי ליון הקודם - על הביקור בבארי ועל ארוחת שבת ב"טעם של פעם" - לא הפתיעו. שהרי הטענה שהעלו, כי "רק קיבוץ עשיר יכול להרשות לעצמו שיתוף וחרר אוכל פתוח", כבר כמעט והפכה לאקסיומה. כך קורה, בדרך כלל, לטיעון שחוזרים עליו שוב ושוב, גם אם אין בו ממש. האמירה "שיתוף זה לעשירים בלבד", הפכה למעין חוק טבע. וכך, כל אימת שקיי בוך נקלע לקושי, קופצים המשנים ומסבירים,

הכלכלי של הקיבוץ) הרוצה בשיתוף, שלדגניה א' אין בעיה כלכלית ויש די זרובות לפנסיה ול- קיום. באחת מרסקת הדקה הזאת בסרט את הטיעון שההפרטה היא תוצר של משבר ושההליכה אליה היא רק משום "כורח המציאות". ולא רק דגניה - גם שמיר וכפר עזה בחרו בהפרטה כשהיו בשיא אונם הכלכלי, "מכיוון שההפרטה ממילא תבוא ומוטב לעשות זאת מע" מדת כוח". מצד שני, הסביר נציג סאסא בכנס המטה השיתופי שנערך בחודש אפריל באפעל, שרק שילוב יריים והתעקשות על הדרך המשותפת הביאו לסאסא את עושרו והצלחתו הנוכחיים, כיוון שמפעל כמו "פלסן" לא יכול היה לקום בקיבוץ מופרט. כלומר, מצב כלכלי ירוד לא בה

נציג סאסא הסביר בכנס המטה השיתופי שנערך בחודש אפריל באפעל, שרק שילוב יריים והתעקשות על הדרך המשותפת הביאו לסאסא את עושרו והצלחתו הנוכחיים, כיוון שמפעל כמו "פלסן" לא יכול היה לקום בקיבוץ מופרט

העושר הלא קטן הנצבר בשיטה החדשה ע"י מעטים, מקבלי השכר הגבוה, יכול להיות מחולק גם באופן שוויוני, או שחלקו יופנה לצרכים ציבוריים, כגון חדר אוכל, אם האגואיזם לא היה זוכה להילחל של קדושה, כפי שהוא זוכה לה כיום

כרח חייב להוביל להפרטה ולפירוק השותפות; הוא יכול לשמש מסלול להמראה חדשה.

הפרטה נעשית קודם כל מבחירה, לא מאונס ולא מכורח. אכן, תנאים של חולשה הם מניע לה- תהוותה, אך הסיבה לה נובעת קודם כל מרצונם של בעלי הכוח והיכולת להשיג הכנסה גבוהה מחוץ לקיבוץ, שלא לתרום יותר ממאמציהם למען הכלל, אלא "לעשות לביתם". נמאס להם לקחת אחריות בלא תמורה עורפת.

בסרט "הקרב האחרון של דגניה", שהוקרן בערוץ 2 במוצאי חג הפסח, יש רגע "מכור" נ" בו מתווכחים חברה וחבר בני גיל הביניים - האחד תומך בהפרטה, השנייה - מתנגדת. נתפסתי לרגע זה משום שהוא ממצה את עיקר הוויכוח. הוא מקלף אותו מטיעוני הסרק על אין ברירה וכורח המציאות. "אני רוצה שיהיה כאן כפר תבור", אומר התומך בהפרטה ובאחת חושף שלא מדובר ב"פרזיטים" או "במשבר", אלא בר- צון בחיים פרטיים, נטולי שיתוף, מודל שחור למים עליו, להערכתך, רוב המפריטים. "בסדר, אז תלך לכפר תבור, למה את רוצה להפוך את דגניה לכפר תבור?" שואלת בחוסר אונים המ- תנגדת, הנמצאת במיעוט (הציטוט מן הזיכרון). דקה אחר כך מסביר חבר מרכזי (המוצג גם כיו"ר

הראייה: הצלחת קואופרטיבים בעולם מול אבטלה ומחסור

אלדר שלם משיב:

צר לי, שבדיון הערו סק בשאלה עתידית - אתה מפנה אותנו באופן מייגע מעט לדיון אודות העבר.

מה גם, שאין ויכוח על העוב- דות ההיסטוריות - רובן אפילו מופיעות בספרי אודות המימון הציבורי לארגון השיתופי. בדיון כזה, הצופה פני עתיד עם הסיכויים והסיכונים הג- לומים בו, חייבים לזכור שה- עובדה ששיטה מסוימת כשלה במקום זה או אחר אינה אומרת דבר וחצי דבר על סיכויי תיקון הפגמים שהתגלו בה, או על סי- כויי ההישרדות של שיטה אחרת, במקום אחר ובתנאים שונים.

כל שניסיתי לטעון הוא, שב- מצב כלכלי משברי - גדולים יותר סיכוייו של הפרט, החי בה- ברה שיש תחת שליטתה אמצעי ייצור רבים ושהצליחה לשמור על הסולידריות הפנימית שלה, לשרוד בכבוד משבר כלכלי גורף. הראיה לכך היא הצלחה של ארגונים קואופרטיביים בכל רחבי העולם, גם בעת הזו וגם בתקופות קשות אחרות בעבר, להתמודד עם בעיות של אבטלה ומחסור (הידעת, למשל, שבאופן מפתיע בנקים קואופרטיביים הם אלה שנפגעו הכי פחות במשבר הפיננסי הנוכחי?). בסופו של יום, גם אתה מודה, ששם המשחק הוא מנהיגות וסו- לידריות. למיטב הבנתי, בקי-

- **במקום לאנשים שאוהבים קיבוץ • גיליון מס' 3**
- אפריל 2009, ניסן תשס"ט
- יוצא לאור ע"י עמותת "חוג העמקים" יחד עם המטה השיתופי הקיבוצי
- **עורכת:** מרים עין-דור ריפתי
- **מערכת:** אלי גורן וחוני מניקר
- **עיצוב ועריכה גרפית:** בני בן חיים
- **ניהול ומועדות:** עזר גורן, ת.ד. 655, עומר, מיקוד, 84965.
- טלפון 08-6469293. דואר אלקטרוני azargoren@walla.co.il
- **הדפסה:** סולן הדפסות בע"מ, פתח-תקווה
- מופץ בכל הקיבוצים בארץ
- הקוראים מזמנים להגיב ולכתוב אלינו: באינטרנט לכתובת: bimcom.co.il@gmail.com
- טל': אלו - 054-6633322, מרים - 052-3113527
- **תודה מיוחדת ללודר בוב מאנגליה על העזרה הגדולה בהוצאת העיתון לאור**

מעברות

על המלחמה ההיא - גל של זיכרונות

חבשה פצוע ושניהם נהרגו מאותו פגז, חוה לויצקי שנפלה בקרב האחרון

מלחמת עופרת יצוקה, כפי שחוותה אותה רחל סבוראי החורף בקיבוצה רביבים, החזירה אותה לגל זיכרונות מהחורף הקר והחשוך בינואר 1949, עת ניצבה מול משלטי רפיח עם חברותיה וחבריה לפלוגה ג' של גדוד הפורצים של חטיבת הראל-פלמ"ח

רחל סבוראי

1. חורף 1949, בדיוק 60 שנה לפני המלחמה האחרונה הזאת, זכור לי היטב. אנחנו, פלוגה ג' של הגדוד הרביעי של הפלמ"ח, הפורצים - חטיבת הראל, לחמנו בפאתי עזה. השנה, "עופרת יצוקה" - מתרחשת כאן ועכשיו, ומביאה עמה גל של זיכרונות. באותם ימים ממש, באותו חושך חורפי של ינואר, באותו קור בו היינו - חשופים אל הנגב, אל הכוכבים, אל הענן המיוחד.

אמנם לא הייתה טלוויזיה, גם לא טלפונים או פלאפונים... אבל היינו מודעים לחלוטין למתרחש, כי מפקד הגדוד שלנו, יוספלה טבנקין, ערכן אותנו בנאומיו. הוא חשב, שעל הלוחמים לדעת. גם מפקד הפלוגה שלנו, דוד אלעזר, דר - שהחברה היו מוכנים ללכת עמו באש ובמים, גם הוא יידע אותנו.

חיכינו לקרבות. המחלקה הייתה מורכבת מעולי גח"ל ומבני הארץ. בליבה של המחלקה (מבחינתי) הייתה "חבורה שכזאת" - ידידים מאז ולתמיד. המינהיג הבלתי-מוכתר, משה פילצר, בתחילה סתם בחור תל אביבי, אך במוטו - והוא אב וסב - כתבה עליו רעיייתו על קברו: "היכן ישנם עוד אנשים כמו

האיש ההוא". היינו מדברים על עולם ומלואו, אך נושא משותף לנו, כפלמ"חניקים, היה הציפייה לקרבות. היינו נלהבים מכך שנצליח, הפעם, לגרש את המצרים מאדמת הנגב. זכור לי במיוחד העולה מהנגב, הנ"מוך כילד ומכונה קיצי (גמד), שענינו ברקו לקראת הקרבות.

2. חולות הלוצה - רגע לפני

היה חולות הלוצה. מקום ההתכנסות והבו היחידות כולן. אף פעם לא ראיתי כל כך הרבה לוחמים במקום אחד. זו הייתה בעיה, לשולה חברתי ולי: איך למצוא מקום מסתור? הלכנו כל פעם רחוק רחוק. וכמו תמיד: מימית מים קטנה עמנו, להתנקות, ניקוי יבש, לעצמנו.

3. משלט הצומת - אזימוט אחרון לאמנון הסירי

מת, סוף סוף מתקדמים. הנשק צמוד אלינו. פרוסים על הגבעה. מולנו, בחשיכה, המשלט. יש לי תפקיד מיוחד בקרב הזה כ"רץ מחלקתי": אני מי שקשובה לפקודותיו של המ"מ ומופקרת על העברתן הלאה. חושך. לפנינו הגדרות של המשלט. עוברים על פנינו שניים ואני מזהה מביניהם את אמנון הסירי, שבידו מוט בונגלור. כעבור רגע נוסף, פיצוץ שנשמע כרעם. הגדר הועפה. הפקודה היא לפרוץ קדימה וכולנו תוקפים וחולפים את המשלט. תעלות קשר? מבנים? האויב ברח? בסוף הקרב הזה, לנו שלושה הרוגים, אחד מהם הוא אמנון הסירי. הטוב בסיירי הגדוד, שהוביל את כל הפלוגות ליעדן - איננו. הוא היה אומר: לא אלך לנגב, אין שם לסייר מה לעשות מלבד להימצא לפי אזימוט... וכשהלך, לקח עמו את מוט הבונגלור - ונהרג.

4. בוקר נאה

לפנינו הרוג של האויב. החבר'ה משועממים - זורים עליו עפר. אחד מאתנו ניגש, לוקח מידו של ההרוג את השעון ועונד לידו שלו. אני קמה. שולפת את חפירה וחופרת להרוג קבר. מישהו ניגש ועוזר לי. אנחנו טומנים אותו בעפר. נשמע פיצוץ עז ממערב למשלט. מישהו מחיל ההנדסה הלך לבדוק את הדרך. "חובש", צועקים משם. שולה ואני רצות לשם... החובש שנאלץ לעבור למקום אחר, נתן לשולה את התיק. הגענו, לוחם לא מוכר לנו, מחוסר הכרה. מה לעשות? עצות מכל עבר: תעשו לו הנשמה. עשינו, ככל שלמדנו בשיעורי עזרה ראשונה. הוא לוחש פתאום. שם? אך לא התעורר. נפטר. האם היינו אשמות? האם יכולנו להועיל יותר לו היינו חובשות במקצוע?

5. לילה חורפי

קר. אין איתנו כל ציוד והלילות, לילות ינואר הם. עוברים על פני מצבור של ציוד שהאויב נטש. רוב החברים לוקחים

לעצמם סוודרים. גם שולה חברתי לוקחת. אני, סתם מתוך איסטיסיות ולא כי אסור לשדוד מהאויב, אלא כי "מלוכלך" - לא לוקחת. רק זוג גרביים לקחתי. היה קר מאוד.

ליד עוג'ה אל חפיר, לימים ניצנה של ימינו. ערב פנוי בין סדרת הקרבות. חנוכה. אספנו עצים למדורה. האם ואיך נחגוג את חנוכה עכשיו? שלושה לוחמים נפלו לידינו: אמנון רובש, יאיר רוניק ובחור מצ'ילה שאיש מאיתנו לא זוכר את שמו, אך הטרגדיה זכורה לנו. חברתו, גם היא הייתה לוחמת מהמחלקה והייתה לידו כשנהרג. היא המשיכה להילחם, אך בתום הקרב נשברה וטסה למחרת בחזרה לצ'ילה. ישבנו סביב המדורה. שלושה לוחמים חסרים. שרים שירי חנוכה ומזכירים את הנופלים לסירוגין. נבוכים איך לשיר. מחפשים מילים להזכיר.

6. נשים ולוחמות - חוה לויצקי

האחרונים. כאן - 'איגוף רפיח'. עדיין חושך. מישהו קורא בשמי בקול נערי, אני מסתובבת ורואה לפני את חוה לויצקי, הלוחמת שהשתתפה בכל הקרבות. שנים אחר כך, סיפר לי אחד הלוחמים במחלקה, איך עלה במעלה בית מחסיר בקושי רב, התכוון לוותר ולשבת, אך ראה אותה ממשיכה בכוחותיה והמשיך אחריה, במעלה.

בפגישה הזאת, בטרם בוקר, היא מספרת לי, שמחלקתה הועבדה לנשק כבר ולה אמרו שאינה מתאימה. עברה קורס חובשים והצטרפה למחלקתה כחובשת. חייכנו יחד. עדיין, חוה לויצקי צריכה להוכיח את עצמה כל-יח. חמת... באותו ערב, בתום יום הקרב, נודע לי שחוה נהרגה. היא חבשה פצוע ושניהם נהרגו יחד מאותו פגז, ביום הקרב האחרון.

לא רבות היו הלוחמות בגדוד הרביעי. גם אם נצרך לספירה את נוסאות מכשירי הקשר הכבדים ואת נהגות הג'פים במלחמה. ביניהן היו ארבע בחורות מיוחדות: הן עברו את

השואה ועמדו על זכותן להילחם, והגיעו לכך במאבקים אישיים. שתיים מהן, יהודית והלה - לחימתן מתוארת בספר "אחרי" של בן ארי. שולה, שחצי שנה הייתי איתה יד ביד, שתיים במחלקת לוחמים, הייתה חברתן. שולה איברה בשואה את חוש הפחד. החבריה קראו לה "בְּנָה" (שם של מכונת ירייה צ'כית). בנפשה, הייתה בלתי-פגועה, ואחרי המלחמה הקימה משפחה והייתה אם וסבתא. בגופה שילמה כל שנותיה את מה שעברה שם, עברה ניתוחים רבים והוכרה כנכה.

חוה - הגיעה להיקלט בקיבוץ גלעד. היא ביקשה להתגייס, באמרה: "את משפחתי לא הצלחתי להציל, עכשיו אלחם בעד עמי". כשנפלה שם, בחולות רפיח, נמצא בקרבות חבר מקיבוצה שביקש והשיג רשות להעביר את ארונה בעצם הימים ההם, והיא נטמנה בקיבוצה גלעד.

7. המפקד שלנו - רפול שפר

על הגבעות נוכח פני הים. רפיח לפנינו. ואנחנו כולאים אותה ואת כל אשר בה. מנצחים. בלילה, חפרנו שוחות שיהיו למגן לנו, למסתור מקור ומרוח. ביום, החלו ההפגזות. תוכפות והולכות. כל אחד בשוחות. אך פתאום, ניתחה עלינו הגנה - תותחים שלנו... יורים עלינו? עכשיו? ואז, אנחנו רואים את המפקד שלנו, רפול שפר (לא רפול איתן, רפול שלנו) מזנק מתוך החפץ רה שלו במרומי הגבעה - ובקפיצות קרב גולש לְמִטָּה, אל הַמִּטָּה. כל העיניים עליו בתפילה, והוא מגיע בשלום (כדוב שכול, המגן על גוריו...). ידעתי אז: שכך לא עושה מפקד, עליו לשלוח רץ ולא להסתכן כל-כך בעצמו. וידעתי אותה: שעה: שלא אשכח ואת לעולם.

8. סימן שאלה - אז ועכשיו

אני זוכרת, איך אנו שבים אז, בדרך בה באנו, חוזרים כאבלים. הניצחון ניטל מאתנו! עכשיו - אני שואלת מה היה קורה אילו... אילו בן-גוריון היה שומע לעצתו של יגאל אלון, גדול המצביאים, גדול המדינאים - ולא נסוג מפאת האיום האנגלו-אמריקאי, איפה היינו היום?

לא רבות היו הלוחמות בגדוד הרביעי. גם אם נצרך לספירה את נוסאות מכשירי הקשר הכבדים ואת נהגות הג'פים במלחמה. ביניהן היו ארבע בחורות מיוחדות: הן עברו את השואה ועמדו על זכותן להילחם, והגיעו לכך במאבקים אישיים

חברה המעצימה את פרטיה, או פרטים התופסים כפי יכולתם, חדר האוכל החופשי בבארי. צילום: דונדי שוורץ

רכים ציבוריים, כגון חדר אוכל, אם האגואיזם לא היה זוכה להילה של קדושה, כפי שהוא זוכה לה כיום.

עד כמה מתעתעת שפת ההפרטה יכולנו ללמוד גם מן הטענה, שנטחנה בשנים האחרונות בזירה הלאומית, ש"למשלה אסור לעשות עסקים" (אפילו בית סוהר כבר אסור לה להקים) ו"מי שצריך להוביל את הכלכלה הוא המגזר הפרטי" ו"חברות ציבוריות הן בזבזניות". המשבר הכלכלי הנוכחי, שכולו תוצר של התפיסה שעודדה מקסימיזציה של רווח אישי כערך עליון, תוך הבטחה שעושי-רם של בורדים יחלחל אל כלל החברה, חשף לפתע את הצורך בממשלה ואת הנואשות לה שתמש ככספי משלמי המיסים כדי לחלץ כל מיני טייקונים, שעד אתמול השתאינו למראה קסמיהם וקסמם. פתאום הם זקוקים לממשלה ולכספנו כדי שיוכלו לפרוע הלוואות; פתאום ערבות מדינה - זו שאסור לה לעשות עסקים - הפכה לקרש ההצלה שלהם; פתאום בלע-די המדינה, עלולה הכלכלה להיכנס לקיפאון שאיש לא יידע כיצד לצאת ממנו.

הצבת העושר האישי כמגדלור והבו לכל מה שהוא ציבורי-שליחותי, פגעו בכל מרקם חיינו: הטובים לא הלכו לפוליטיקה, הם הלכו לעסקים; השירות הציבורי - פקידות, צה"ל שירותי הביטחון - קלט לתוכו אנשים בינוניים שראו בו מקפצה גרידא, לא ייעוד. אבד האמון ב"פוליטיקה המושחתת", נחלש האמון בצה"ל, נסדק הביטחון במשטרה, שאת מקומה תפסו משטרות פרטיות. התופעה הזאת לא פסחה על הקיבוץ, שעיקר יתרונו בהיותו חברה סולידרית, המעצימה את פרטיה, לא אוסף של פרטים המתחרים בשיטת תפוס כפי יכולתך.

מרביתם להציע לנו להסתכל על משבר כעל הזדמנות: לברוק איפה טעינו, לתקן ולצאת לדרך חדשה: וכשדיברו על "דרך חדשה", התכוונו בעיקר להפרטה, לשכר דיפרנציאלי, עם קצת תמיכה לחלשים. רצינו להיות אמריקה לעניים. אז הנה, עכשיו "הדרך החדשה" נתפסה בקלונה וקלקלתה. זו הזדמנות לברוק את תקפותן של הבשורות שהבטיחה.

המלצה לסיום: קראו את ספרו של אסף ענ"ברי "הביתה" (הוצ' ידיעות ספרים). ענברי, בן אפיקים, מגיש תיעוד דוקומנטרי-ספרותי רגיש, אוהב, נוגע ללב של על עלייתו ונפילתו של קיבוץ אפיקים. על עוצמתם של מאמינים, על הכוח לעמוד במשברים, על עריצות (בתום לב, אך לא רק) של הקולקטיב ועל ההתרסקות הכואבת. יש בספר לא מעט לקחים לימינו.

קבוצת הילדים הראשונה של קיבוץ כפר עציון, 1947, שנה לפני נפילת הגוש

סיפור הקרב האחרון על כפר עציון

רבים אינם מודעים לפרשה הטראגית של נפילת כפר-עציון ערב הכרזת המדינה, עת נהרגו ונטבחו 240 חברים ולוחמים שהגנו על הקיבוץ. עשרות האלמנות ו-46 ילדים יתומים חלקו יחד ביפו יתמות משותפת בתמיכת הגברים המעטים שניצלו, בחיי קולקטיב עם לינה וקופה משותפות. הסיפור המרגש מובא לקראת אירועי יום העצמאות

מסוגלים לראות את החללית שחונה מעל, ניר יצחק במלוא הפריחה

מסתכלים בצלחת

תעודת זהות קיבוצית באווירה קצת אחרת...

הקיבוץ שבו יש לילדים הכי הרבה הורים ולהורים הכי הרבה ילדים, כך מאמינים בניר-יצחק, חושבים עליהם השכנים בנגב המערבי. הגמל, סמל גאוותם, מופיע על רכבי הקיבוץ, והמנה הנחשקת היא סטייק אנטריקוט 300 גר', ליד אמפנרס כמוזן

השיב: יגיל אבין

הביאה לדפוס: רחית מינקר

יזמויות מיוחדות

"החנות ליד התות" – סטודיו לקרמיקה, "הילה" – בית ספר לתקשור עם הכוח העליון, חוגי אייקודו (אמנות לחימה יפנית), מרכז הטיי פוליס "אמור" (דיקור סיני, שיאצו, דמיון מודרן, רפלקסולוגיה, עיסוי שבדי/רפואי/רקמות עמוק/אבנים חמות ושלל פינוקים נוספים...).

חדר אוכל- מתי אוכלים?

שלוש ארוחות ביום. שבת בערב סגור.

המנות הכי פופולאריות בחדר

סטייק אנטריקוט 300 גר', במידה ויגישו אי פעם... ואם להיות רגע קצת יותר מציאותיים: פיצה, שניצל עגל ביתי, רביולי, פלאפל, צ'ילי קון קרנה, פלצאלך של אסתרקה, מרק מינסטרונה של יהודית, עוף על כל צורותיו (ובעיקר שניצל שומשום), צ'יפס וכמוזן אמפנרס...

הנושא החם של השנה בשבילי הקיבוץ

הנושא המדובר ביותר הוא ללא ספק בניית המעלית למועדון (והתהייה: מה יסתיים לפני, בנייתה או הסכסוך האזורי...). אפילו הדיבור על בניית חדרי הביטחון בכל בתי המגורים בקיבוץ מתגמד לעומת נושא המעלית.

אירוע היסטורי

ביטול המקלחות המשותפות בשנות ה-50.

מה מרכלים עליכם השכנים?

הקיבוץ שבו יש לילדים הכי הרבה הורים ולהורים הכי הרבה ילדים. חוץ מזה, אנחנו הקיבוץ היחיד באזור שבו שותים מרק מ"פינכה", "משלי" כים" כביסה ואוכלים "כריכים".

איזה סלברטיז קשורים בצורה כלשהי לקיבוץ?

בקיבוץ: אמרי חיימי – הופיע בארץ נהדרת עם המשפט "מצחצחים פיפי ועושים שיניים" ורמי שני – כתבנו בדרום, גל"צ.

קשורים בצורה כלשהי: אילן גילאון, אפרים סידון ואורה זיטנר (היו אצלנו בתצורות שונות של גרעינים), דיוויד ברוזה (הבן שלו היה בגרעין אצלנו) ואמיר פיי גוטמן (ינאי, חברו לחיים, הוא בן קיבוץ).

גאוות הקיבוץ

סמל הקיבוץ, הגמל, המראה על יכולתנו הייחודית לכופף את הברכיים הקדמיות קדימה ואת האחוריות – אחרונה... הסמל מופיע על כל רכבי הקיבוץ, ומקורו בתמונה מראשית ימי הקיבוץ בה נראה חמי כלב מוביל גמל בשדות.

עוד משהו פיקנט?

אנשים שליכם טהור באמת, מסוגלים לראות את החללית שחונה מעל... יש האומרים, שבזכותה (עריין) לא נפל קאסם בתוך שטחי הקיבוץ.

יונה ברמן

ארבע פעמים העפילו יהודים להר חברון, לאזור המחבר בין ירושלים לחברון; "מגדל דר" – תרפ"ז; כפר עציון – תרצ"ה; גוש עציון – תש"ג-תש"ח; גוש עציון – אלול תשכ"ו, התיישבות שעולה ופורחת עד היום הזה.

אנחנו נתמקד בסיפור העלייה וההתיישבות מלא האתוס של חמש השנים תש"ג-תש"ח (1943-1948) שתחילתו בהקמת קיבוץ כפר עציון, לאחרי קיבוץ משואות יצחק (1945) ולאחרי שני קיבוצים צעירים ממש: עין צורים (1946) ורבדים (1947). שלושת הראשונים של תנועת "הקיבוץ הדתי", והרביעי של תנועת "השומר הצעיר".

קיבוץ כפר עציון הוקם ע"י "קבוצת אברהם", מיסודן של תנועות הנוער "בני-עקיבא" ו"השומר הדתי", הב"רים וחברות שעברו הכשרה עוד בהיותם בפולין. הם נמלטו מהכיבוש הנאצי ברומני ומני סמוך למושב כפר פינס, כהכנה לקראת עליית קבע על הקרקע. כשעמדו לקבל החלטה, אם לעלות להתיישב באזור הר חברון, הם היו מודעים לסכנות האורבות להם משכניהם הערבים, ואף בנוסף – לקשיים שיהיו להם בבניית משק חקלאי על ההר. ובכל זאת, החליטו ברוב קולות לעלות אל ההר ולהקים בו את קיבוץ הדתי. הם היו מודעים לסיכונים הסיטורית של האזור והיו חרדי רי אמונה, שיש לצרף את הר חברון אל תחומי מדינת ישראל העתידה לקום.

מניסן תש"ג (אפריל 1943) ועד ראשית תש"ח, סוף 1947, במשך כארבע שנים, עלו להתיישב בזה אחר זה ארבע עה קיבוצים, והגוש קיבל את שמו: "גוש עציון".

קיבוץ כפר עציון, הוותיק מבין הארבעה, ראה ברכה בשנים אלו. הקיבוץ התפתח, נוספו כל העת חברים חדשים ותינוקות רבים נולדו למשפחות הצעירות. כפר עציון התבסס, הגיע להישגים נאים ופיתח ענפי חקלאות ובית מרגוע לנוי פשים. חיי דת וחברה תוססים התרחשו במקום, וב"נווה עובדיה", המרכז הרוחני של המקום, התנהלו שיעורים ומפגשי תרבות ושיח. בראשית תש"ח (סוף 1947) היו בקיבוץ כפר עציון כ-160 נפש, בהם כ-60 ילדים.

ההחלטה להישאר ולהגן בגופם על הבית

תכנית החלוקה של "האומות המאוחדות" בסוף 1947 וקביעת גבולות לות טריטוריאליים למדינת ישראל הריבונית הותירו את גוש עציון מחוץ לגבולות מדינת ישראל העתידה לקום. כבר למחרת הכרזת האו"ם על החלוקה התלקח האזור וגוש עציון מצא את

עצמו מוקף בטבעת עוינת ולוחצת של ערביי הכפרים הסמוכים ואזור חברון. כנופיות של ערבים החלו להתנכל לחיי המתישבים בגוש עציון והמצב הלך והחמיר. התקפות רצחניות אירעו בכ"ש היחיד והצר שחיבר את היישובים לירושלים, ומצור הלך וסגר על ארבעת היישובים היהודיים.

ב-11.12.1947, בימי החנוכה, הותקפה שיירה של נוסעים ואספקה שעשתה את דרכה מירושלים לגוש עציון, ועשרה מנוסעיה נהרגו.

כחודש לאחר מכן הוחלט לפנות את הנשים והילדים למנוח רטיסבון בירושלים ולהשאיר בכפר עציון את כל הגברים הלוחמים והנשים שלא היה עליהן עול משפחה עדיין. הקשר היחיד של הילדים הצעירים והנשים עם יקיריהם שנותרו בכפר עציון היה באמצעות רדיו אלחוטי ומכתבים.

כפר עציון הותקף פעמים אחדות על ידי המוני ערבים מהסביבה, התקפות אותן הרפו בהצלחה חברי הקיבוץ והתגבורת שהוחשה אליהם מכווחות מעטים של הפלמ"ח והח"ש.

בינואר 1948 יצאו 35 לוחמים להחיש תגבורת לגוש – "מחלקת הלה" בפיקודו של דני מס. הם יצאו ברגל מהר טוב והותקפו לקראת העלייה הרגלית לכיוון הגוש. זה היה אחד האירועים הקשים שפקדו את האזור. כולם נהרגו בקרב גבורה מול מרצחים ערביים בהמוניהם. גם "שיירת בני דניאל", שהתקפה בקרבת בית לחם במרץ 1948 בדרכה חזרה מגוש עציון לירושלים, הסתיימה באבידות כבדות של לוחמים יהודים.

תגבורות התקשו להגיע אל הגוש הנצור והמצב הלך והחמיר. המוני הערבים הפורעים, שהתרכזו יותר ויותר באזור, נטלו חלק במתקפות נגד קיבוץ כפר עציון, שהיה היישוב המפותח והגדול מבין הארבעה. היה ברור להם, שהכרעתו של היישוב המרכזי תביא למפלה של שלושת היישובים הצעירים והפחות מבוססים שם.

ככפר עציון התמודדו החברים, רבים מהם אבות לשניים-שלושה ילדים, בשאלות מוסריות קשות: האם להישאר במקום כלוחמים, למרות הקשיים הגדולים והתחזיות הקודרות, או להתפנות ולהשאיר במקום לוחמים צעירים בלבד? התקיימו דיונים קשים והיו חיבוטי נפש רבים. ההחלטה שקיבלו הייתה להישאר ולהגן בגופם הם על המקום היקר להם, על ביתם.

הקרב האחרון והטבח הנורא

על סף תקומת מדינת ישראל החל הקרב האחרון על המקום – בג' באייר תש"ח (12.5.48). כוחות של הלגיון הערבי, יחד עם כפריים מקומיים, הסתערו על כפר עציון, שלחם על ביתו כמעט

ללא תגבורת. לערבים הייתה עדיפות מספרית עצומה, והם הצליחו לכבוש את כל המשלטים החיצוניים סביב כפר עציון ולהסיג את לוחמי היישוב אל פנים מחנהו.

בלילה האחרון, כשהמצב היה נואש, פונו ברגל למשואות יצחק פצועים אחדים, ועמם הצוות הרפואי ונשים ספורות. ואלה הבורדים אכן ניצלו.

למחרת, בד' באייר (13.5.48), ערב הכרזת מדינת ישראל, הוכרע הקרב בכפר עציון. משוריינים של האויב פרצו את שערי הקיבוץ. הלוחמים בכפר עציון לא יכלו להמשיך להילחם עוד, התחמו שות אולה ולוחמים רבים שכבו ללא רוח חיים. הם החליטו להיכנע ופנו אל הערבים בניסיון להגיע להסדר כניעה מסודר. הערבים "הסכימו" להסדר הכניעה והודיעו להם לפרוק את נשקם ולהיאסף

המחזור שלי, מחזור תש"ח,

נושא שמות מאוד טעונים, כמו:

שילה = חיישין היא תחילת

שמותיהם של שני חברי כפר

עציון שנפלו בחנוכה תש"ח,

בשיירה זו נפלו עשרה = זה

"יהודי", ו"לה" = אלו 35 הבחורים

של שיירת הלה; ציונה; ישראל;

אבנר = כמוזן של נר לאב;

עציון; בן עציון ואלישיב

בחצר הקיבוץ לתמונת הכניעה. בעודם נאספים, פתחו הערבים באש תופת ורצחו את עשרות הלוחמים שעוד נותרו בחיים. זה היה טבח לשמו, שפל ובזוי, ואיש מבין לוחמינו לא שרד.

סיכום מספרי ההרוגים מבין חברי קיבוץ כפר עציון היה נורא: 240 מתישבים ולוחמים נהרגו בכפר עציון, מתוכם נפלו 127 חברי כפר עציון ולוחמים באותו יום אחרון בכפר עציון.

במילים אחרות: יותר מ-80% מהגברים שהם כ-60% מכלל האוכלוסייה הבוגרת של קיבוץ כפר עציון, נפלו במערכה.

נותרו 32 אלמנות מקיבוץ כפר עציון ו-46 ילדים יתומים.

בסך הכול נותרו 10 משפחות שלמות ומתוכן היו בשבי הירדני ארבעה ראשי משפחות.

נשארה חבורה מוכה של נשים וילדים ללא גברים.

לא היה כאסון הזה בתולדות מלחמת השחרור!

לאחר נפילת כפר עציון הוסדרה, על פי הוראת המטה הארצי של ההגנה, כניעת שלושת הקיבוצים הנותרים: משואות יצחק, רבדים ועין צורים, וחבריהם וחב

טעם של קיבוץ

בסימן עצמאות

מיכל גוריון

מיכל גוריון, שפית בכירה במטבח של גבע, ממשיכה לפנק אותנו עם מתכונים מושקעים ממיטב ביצועי הגורמה של חדרי האוכל הקיבוציים. הפעם אנו מתכבדים במתכונים מיוחדים, המתאימים לארוחת ערב חגיגית ביום העצמאות, ולא רק במטבח של גבע מעדיפים לפעמים להגיש את הבקר דווקא באמצע השבוע, כשהצוות הקבוע יכול להתייבב בעצמו בפינת ההגשה ולחַ תוך כנדרש את גושי הברש, בלא להסתמך על תורני שבת וחג

בשר בקר מס. 3 בתנור + צימיצורי

החומרים ל-180 מנות: 80 ק"ג בשר בקר **ההכנה:**

- יום לפני הצלייה מצפים את כל גוש הברש בשמן זית, שום כתוש, מלח גס ופלפל גרוס.
- משהים בתבניות במקרר ללילה.
- בבוקר מכניסים לתנור שחומם מראש ל-300 מעלות ו"סוגרים" בערך כרבע שעה, עד שהבשר משחים.
- מוציאים מהתנור ומכסים כל תבנית בנייר אפייה ובנייר כסף.
- מכניסים שוב לתנור לשלוש עד ארבע שעות לחום של 150-180 מעלות עם תבנית עם מים, או לקומבי סטימר, עד שהבשר רך ונימוח.
- מגישים בגוש אותו חותכים למנות עם ההגשה.

צימיצורי

החומרים (ל-180 מנות) וההכנה:

- מכניסים למעבד מזון:
- 10 חבילות פטרוזיליה
- 2 חבילות שמיר
- 5 לימונים שלמים עם הקליפה
- 10 שיני שום
- 5-10 פלפלים חריפים ירוקים
- 10 פלפלים ירוקים
- טוחנים הכל יחד.
- מוסיפים 4 ליטר שמן זית
- 2 ליטר מיץ לימון
- מלח ופלפל שחור גרוס לפי הטעם
- מגישים ליד הברש.

חזה עוף על האש

החומרים (ל-180 מנות) וההכנה:

- מנקים 80 ק"ג חזה עוף.
- מכינים מרינדה של
- 4-5 ליטר שמן זית
- 2 צרורות טימין
- 3 ליטר רוטב סויה
- 3 ליטר מיץ לימון
- פרוסות לימונים מ-15 לימונים
- מלח
- פלפל
- שום כתוש לפי הטעם
- משרים ללילה במקרר ומכנינים על הגריל - אש, או במחבת. בתיאבון!

קבוצה מגובשת של ילדי כפר עציון (רום יתומי המלחמה) בפעילות משותפת, 1960

לעינינו מחדש את כפר עציון שהיה, על ציוני המקום שהיו בו. לא היה ילד, שלא ידע מה הייתה חורשת "שיר השירים" בכפר עציון שעל ההר, לא היה ילד, שלא ידע על גבעת הקרב וכו'. חיברנו המנון על העציונים ושרנו שירים עם מילים שהתאימו למורשת העבר שלנו. בכל חופשת קיץ התארחנו אחד אצל השני לימים אחדים, וכל בר-מצווה נחוגה בחברת בני המשפחה העציונים. לי, למשל, חגגו בת מצווה עם חברתי הטובה בת כפר עציון, וכל קהילת החי ברים והילדים התקבצו לערב זה ורקדו והתחבקו בחום ובגעגועים.

ימי הויכוח שלנו בד' באייר הוקדשו למפגש של המבוגרים, אך גם של הילדים שהחלו להתבגר. לא היה ילד בבית ספרי שלא ידע, שאחי ואני נוסעים ביום הזה לירושלים לחבורה המלוכדת שלנו, "משפחת כפר עציון". הגדולים היו ממשיכים אחרי האזכרה ומטיילים לאזור מבואות ביתר, או נתיב הל"ה, משם צפו אל עץ האלון, הוא "העץ הבורד" שסימן את מקום הנקודה בהרי חברון, בבחינת, "מנגד תראה את הארץ". הלום אחד גדול ומשותף הלך ונר-קם בדמנו. הגעגוע אל ההר. האפשרות שפעם נחזור לשם.

החזרה אל ההר

ואכן, בכוא היום, כשנכבש ההר ב"מלחמת ששת הימים" (אייר תשכ"ז - יוני 1967), עברה היריעה על ארמת כפר עציון ששוחררה ו"הילדים" שהיו כבר אנשי מילואים או בשירות סדיר, מיהרו כל אחד בדרכו להגיע או ליצור קשר עם חבריו ולהתרגש יחד.

שלושים יום לאחר תום המלחמה עלו החברים מזקן ועד טף, צעדו אל הריסות המקום ונשבעו להקים את כפר עציון מחדש.

חודשיים לאחר מכן, באישורו של ראש הממשלה, מר לוי אשכול, עלו "ילדי כפר עציון" ויישבו את המ"קום מחדש. באו מכל הארץ: היו שעזבו לימודים באמצע, היו ששינו תכניות אישיות. פשוט באו בהמוניהם ליישב את מושא געגועיהם וזיכרונותיהם.

היום יושב קיבוץ כפר עציון בתוך גוש יישובים מפואר ומפותח וחבריו הם מגוון רגיל של אנשי ההתיישבות הדרתי. במקום חיות כעשר משפחות, שהם מבני כפר עציון של אז. יחד עם זה משמש כפר עציון מאז ועד היום אכסניה לכל בני כפר עציון שממשיכים להיפגש יחד, ואף יזמו את הוצאת הספר "ילדי כפר עציון" שחקרה וכתבה פרופ' עמיה ליבליך, והוא יצא לאור לפני כארבע שנים. בכפר עציון הוקמו מוזיאון ואר"כיון, המספרים את סיפור ההתיישבות והגבורה של המקום.

הכותבת, יונה ברמן, בת כפר עציון, חברה בארות יצחק

בת ים, שכונת ג'בלייה - גבעת עלייה. שם המשיכו האימהות שלנו ומעט הגברים לנהל חיי קולקטיב וקופה משותפת. היו 33 אלמנות ורק כ-10-7 משיפחות שלמות שיש להן אבא חי. השכיבו אותנו בהלנה משותפת, אכלו בחדר האוכל, והנשים האלמנות החלו ללמוד באופן מואץ מקצועות, כמו עובדות סוציאליות ומזכירות, כדי לרכוש מקצוע שיבטיח את הכנסתן בעתידן העצמאי עם ילדיהן. התמיכה של הגברים המעטים שניצלו היא אולי הדבר המשמעותי ביותר שקרה לקבוצת הילדים שצמחה בחולות יפו-בת ים והחלה להתאושש מהאסון הנורא המשפחתי והקבוצתי. המבוגרים עשו כל שהיה בידם לחזק את 70 הילדים הקטנים, כולנו בגילאים צעירים מאוד.

החצר הגדולה והחולית בגבעת עלייה הייתה עולם ומלואו עבורנו, ילדי כפר עציון. עולם ילדותנו. גבעת עלייה, מתברר, הייתה המקום שעיצב אותנו להמשיך דרכנו. הייתה זו חממה בה חווינו גם את חוויות הפירוק של המסגרת, והפרידה מהעוזבים, טיפין טיפין. חווינו את הקהילה התומכת. שם שיחקנו בחברה מלוכדת שעושר וזיכרונותיה עוצב על בסיס ההיאחזות ההרואית בכפר עציון שבהרי חברון. כסיפור חייהם המופתי של הורינו שם, שכולם זכרו אותו כתקופה היפה בחייהם, למרות הסיוס הטרואגי שלה. היתמות המשותפת לילדים כה רבים, הטקסים השנתיים בהר הרצל בירושלים, שם נטמנו עצמות הנופלים בקבר אחים שנה-שנתיים אחרי נפילת הגוש. האבל והחוסר שאף פעם לא נחוו ביחיד. תמיד כחוויה משותפת ובמשחקים דמיוניים משותפים, בהזכרת שמות האבות במשחקים.

המחזור שלי, מחזור תש"ח, נושא שמות מאוד טעונים, כמו: שילה = ה"שין" היא תחילת שמותיהם של שני חברי כפר עציון שנפלו בחנוכה תש"ח, בשיירה זו נפלו עשרה = זה "היורד", ו"לה" = אלו 35 הבחורים של שיירת ה"ה"; ציונה; ישראל; אבנר = במובן של נר לאב; עציון; בן עציון ואלישיב.

משפחת כפר עציון

שבע שנים לאחר נפילת הגוש החלו לארגן לנו קייטנות. הקיבוץ המיוחד, שהיה בגבעת עלייה ומלכתחילה היה אמור להיות מסגרת זמנית, התפרק ומשפחות שלמות ולא שלמות החלו להתפור לאט לאט. לוועד שרידי כפר עציון, שהיה מורכב מאבות ששרדו, היה ברור שחלק ממשמיותיהם הוא לשמור על מורשת וסיפור כפר עציון לילדי הנרפלים ולכל קבוצת הילדים. הקייטנה הייתה אמצעי אחד לכך. מטרתה הנוספת הייתה לשחרר את האלמנות לימים אחדים בתקופת הקיץ, כדי לאוששן מהעול הרצוף והיומיומי שלהן. יצאנו לעשרה ימי קייטנה, בהם ידעו להקים

רותיהם ולוחמים מגויסים שהיו איתם, הלכו בשבי לעבר הירדן. תקופת השבי נמשכה כתשעה חודשים, כשאת הנשים השבויות שחררו הירדנים אחרי שישה שבועות, והן הראשונות שיכלו לספר על התופת שאירעה בכפר עציון.

מאות גופות הלוחמים בכפר עציון נותרו בשטח הכבוש ללא שמירה וטייפול בהן, במשך שנה וחצי, ורק במבצע נועז של הרבנות הצבאית, שאורגן בעזרת האו"ם, יצאו ללקט את עצמות הנופלים מעבר לגבול ולהביאן לקבר אחים בהר הרצל בירושלים בהלוויה ממלכתית וברוב עם, ביום כ"ה בחשוון תש"י, 17.11.1949.

עשרות חברות כפר עציון נותרו אלמנות וילדיהן יתומים. הגברים המעטים ששרדו מהחבורה המופלאה של חברי כפר עציון, העמיסו על שכמם את האחריות להמשך המורשת ושיקום האלמנות והיתומים.

זהו סיפור של שכול וגבורה, שהרהורו לא פסק במשך 19 שנים עד ל"מלחמת ששת הימים", בה נכבש מחדש אזור גוש עציון. הרוח האמיצה והמדדהימה והזיכרון הקולקטיבי שטופח בקרב אנשי כפר עציון וילדיהם - "ילדי כפר עציון", החזירו אותם אל מקום יישובם שחרב. רבים מ"ילדי כפר עציון" עלו והקימו את כפר עציון המחודש בחודש אלול תשכ"ז, אוגוסט 1967.

היום גוש עציון הוא חבל ארץ משגשג ומונה עשרות יישובים, בהם קיבוצים, יישובים קהילתיים והעיר אפרת. בייניהם גם קיבוץ כפר עציון.

היתמות המשותפת לילדים כה רבים

אני ילידת המחזור האחרון שנחשב ל"ילדי כפר עציון". אימי ההרה פונתה מכפר עציון עם אחי מאיר בן השלוש וחצי, כשאני מבלה בתוך רחמה. לאחר שנולד המחזור שלנו, מחזור תש"ח, מגינו 70 ילדים לקיבוץ בן חמש שנים. אבל הקיבוץ כבר לא היה. הוא חרב. אדמתו נשארה בשטח ירדן והיא רוויית דמם של עשרות רבות של חברים וחברי כפר עציון. עשרות רבות של חברים וחברי כפר עציון, גם בימי עשייה ויצירה וגם בימים שהיה צורך להילחם על הבית. חצי שנה שהינו עם אמהותינו במגן זר רטיסבון בירושלים, משם ניהלו קשר עם האבות שנשארו להגן על המקום עד שגדמם הקול. "מלכה נפלה".

הגברים המעטים והמיוסרים שנישארו, חלקם נפלו בשבי וחלקם נותרו מחוץ לכפר עציון בשליחויות עלייה בחוף לארץ ובתפקידים בארץ. כל אלה חזרו לקבוצה המיוסרת, שילבו ידיים לעבודה מאומצת רבת שנים למען הקבוצה הפגועה מאוד שלנו. בתמיכת מוסדות המדינה העבירו את הקבוצה המיוסרת לשכונה בגבול יפו-

המפתח אל החופש

כשפניתי לעזוב, בלחיצת יד היפוכונדר חמה, הרופא הפליט אנחת רווחה והפנה את תשומת ליבי לצרור המפתחות האדיר שמשתלשל לו מלשונית החגורה שלי, וכל תנועה קלה גורמת לו לטפוח בסחבקות על בית מוצאם של ילדיי

לימוד ישיר מניסיונם של אחרים צילום: רונית מינקר

לעזור לבנים בעודכם בחיים

במגן החליטו לפני 13 שנים על שיוך הון לחברים לפי וותק, במקום שיוך דירות. דני בראזלי, מזכיר הקיבוץ, הסביר שהקמת קרן החיים נעשתה לפי המודל של דמי העזיבה הנהוג בקיבוצים, המאפשר גם לקיבוץ פחות מבוסס להתחיל מסכומים קטנים, העדיפים על כלום. "במגן התחלנו עם 50% מדמי העזיבה ועכשיו כבר הגענו ל-100%, המאפשרים לזוג חברים להגיע לבסוף לצביון רה של 700,000 ש"ח. ניתן למשוך חלק מהסכום גם באמצע הדרך, בגיל 45 (30% מהסכום), בגיל 65 ובגיל הפנסיה, כדי שחברים יוכלו לעזור בעודם בחיים לבנים, וגם לעצמם במידת הצורך".

דני בראזלי הדגיש, שהקרן הזו מוכרת כקרן מילואים, עם הקלות במסים. כן ציין שהשנה, במשבר, הקרן הפסידה הרבה כספים.

עלי אלון ומרים עין-דור ריפתין

"כשמדברים על שינויים ברוח שיתופית מצפים לניסים ונפלאות. אבל הדברים ידועים, אין קסם מים ואין ניסים ואין רכבת ישירה לגן עדן. מי שרצה בקסמים שינה את הקיבוץ לדיפרנציאלי".

כך פתח רונן נחושטן מאורטל את הצגת השינויים השיתופיים שכבר בוצעו באורטל, במסגרת כנס החשיבה על עתיד הקיבוץ השיתופי, שהתקיים באפעל בחודש שעבר ועורר עניין רב, במיוחד בקרב 200 המשתתפים שהפתיעו בהיקף היענותם את המארגנים וגם את מגשי הסנדוויצ'ים.

במרכז הכנס עמדה שאלת אופי התאמתו של הקיבוץ, תוך שמירה על המסגרת השיתופית, להתמודדות עם הצורך בשינויים של החברים, כמו גם התאמת ההתנהלות הקיבוצית לשינויים ולמשברים המתחוללים מסביב, בארץ ובעולם.

באורטל, תיאור רונן נחושטן, אנשים מאסו ביחסים עם הממסד, בתלות בקיבוץ ובהתחככות האינסופית עם מערכות הקיבוץ. בכל הרעות הללו ראו את הקושי הגדול של הקיבוץ השיתופי. במלים אחרות: עלתה בעיית חופש הפרט בתוך הקיבוץ. חברי אורטל הציבו שני ערכים מרכזיים, לאורם פועל הקיבוץ: שותפות של אינדיבידואליסטים ויחסי גומל ליון, לצד שמירה על ערבות הדדית. ערכים נוספים שהוגדרו: אחריות לפרנסה, עצמאות החבר והוגנות. לשם מימוש הערכים נוצרה מערכת כלים, עם גבולות כמוכן. הוקמה יחידה למשאבי אנוש, העוסקת בהתפתחות המקצועית של החבר, בהשכלתו והכשרתו לפי החלטות הקיבוץ.

"הגדרנו חובת עבודה וקבענו כמה ימים צריך אדם לעבוד, ובשאר הימים הוא רשאי לעשות כרצונו", פירט רונן. "כל חודש מקבל חבר אורטל דו"ח, וזהו כלי להוגנות. מי

הכי קרוב להייטק

פרופ' אילן משולם, פרופסור למנהל עסקים ולאסט-רטיגית משאבי אנוש המתנגד להפרטה, דיבר על דרכים לעידוד מחויבות של עובדים. משולם, שהגיע לכנס מעולם ההייטק, רואה בקיבוץ כקרוב ביותר לעולם זה. "עולם ההייטק", הוא הסביר, "הולך היום לכיוון של תפיסת העולם הקיבוצית, מנקודת מבט שהתגמול החומרי איננו הגורם המכריע ליצירת מוטיבציה אמיתית של עובדים. על מנת ליצור מחויבות לארגון, או לקיבוץ, יש לתת לעובד/לחבר אפשרות להתמקצע, להביע דעה, לבנות משהו חדש ולקחת חלק בחשיבה ובהובלת תהליכים".

בנקודה מסוימת פספסנו, לדעתו של משולם: "ארגון לא יכול שלא להתחדש. הקיבוץ אינו שונה מארגון אחר שחי בסביבה החיצונית, רק יותר מסובך ומורכב. אנו נמצאים במשבר בכל התפיסה הארגונית בעולם. מה שהכרנו אינו עומד יותר במבחן הזמן. ארגון שלא יעמוד בהלימה לסביבה החיצונית לא ישרוד. קשה לאחות את הסביבה החיצונית וכולנו שבוים בפרדיגמות שלנו, אבל אי אפשר לנהל ארגון עם כלים ישנים מול משברים חדשים. צריך לעסוק באסטרטגיה: לאחות סיכונים והזדמנויות שהסביבה יוצרת ולהתכונן אקטיבית".

רים, היה גולת הכותרת, ואילו כיום, למעט עכברים ועכבישים עמידים לאבק, איש לא טורח לנבור באוצרותיו.

ולמה יש לי מפתח אליו, אתם שואלים? כי אני האחרון שזכה לסדר אותו, או "לנסות לסדר אותו", לפני שאושפזתי עם ברונכיטי קשה ובעיית נשימה...

מפתח שביעי - המפתח לקלרק הירוק של המטבח. קשור בעבותות חיבה למפתח הקודם, ורק חבל שכבר מזמן לא רלוונטי, כי הסתבר לי לא מכבר, שחלפו שנתיים מאז שהחליפו את המפתח לקלרק (בגלל טיפוסים נודניים שכמותי), ואני סתם סוחב אותו בצרור (להגנתי אומר, שהוא קטן, ולכן זה זניח).

אלה כל המפתחות בצרור שלי, שאני יודע את מה הם יכולים לפתוח, אבל מספרם של אלה שאני סוחב מבלי לדעת את צפונותיהם הוא כמעט כפול.

סה"כ ספרתי כ-17 מפתחות ופנס "לד", שייעודו הוא לאפשר לך למצוא בחשיכה את מפסק האור מספיק מהר, לפני שהנחש של כל מחסן מביא לך נשיכה סופנית.

השאיפות הכמוסות

צרויות באו וצרויות הלכו להם, במהלך חייהם חלקם ורוקים מחלידים במגרות עברי וחלקם כבר אבדו לעד.

כל תפקיד שעשיתי בחיי והצורר שלו. רק הצורר האישי שלי נשאר, לשמחתי, עם "שני הזיתים החמימים והצינורית הזעומה שמעליהם". ותאמינו לי, שהכי טוב ככה...

לפעמים בא לי לקום בבוקר, לצאת מהבית ולא לקחת שום מפתח איתי. סתם להיות ציפור שוחרת רדור, שאין לה שום מחויבות, שאף אחד לא מצפה ממנה שתפתח עבורו שום חדר, לשכה או מחסן, שאף אחד לא ינקוב אותה אם שכחה לטלפן ולקשר רוא לאיש הגון, לחשמלאי, לאינסטלאטור, לאיש המוגנים, לאיש החלונות, לאיש התקשורת, לאיש האינטרנט, ליונק הדבש (פותחי הביובים), למחפרון של בית קברות, לאיש המים, לאגודת המים, למהנדס ההוא, לשמאי הזה, לאיש הביטוח, לחברת הביטוח, לנהג בית, לנגר, לצבעי, למסגר, לבנאי, ליוגב ולחקלאי.

בקיבוץ, קצת פחות אחריות ויותר חופש לנוע בלי הצורך הטופח והתופח וידידו הקר צייה, שהוא הטלפון המשעבר שתלוי בקרבת אוניו מהבוקר ועד הערב, ולא נתון מנוח.

אבל, אני יודע, ששאיפותיי הכמוסות הן בלתי אפשריות כרגע, לפחות כל עוד אני מעוניין להמשיך ולחזיק בתפקידי הנוכחי. אני חוכך אם לגלות לכם, שלבד מהצורך הענקי, זה שאת מעלותי פירטתי כאן, יש במשרדי לוח מפתחות עצום עם 170 עמ"ד דות תלייה, שעליהן תלויים שאר המפתחות של הקיבוץ, אותם למולי אני לא סוחב עליי במשך היום, אבל הם נהיים מאוד חיוניים כשמי מתושביי שוכח את עצמו מחוץ לבית ונאלץ להתחנן על נפשו בכדי להיכנס ולשוב אליו בחזרה...

אבל יש מפתח אחד, מאוד קטן ומאוד מיוחד - זהו מפתח זהוב של 333 שפותח את ארון ציוד הטיולים שלי. פעם או פעמיים בשנה, בלבד, אני משתמש בו, כשאני בורח למדבר עם משפחה או חברים, משאיר אחריי את כל המפתחות האחרים הכובלים את חיי ומתנתק לשלושה ימים מהטלפונים, מהגדר נודים ומהאחריות (שאותה, אגב, אני "מפיל" על מי שרק מוכן לקחתה).

והוא, הבנימין שבחבורה, הוא המפתח האהוב מכולם, המפתח שלי אל החופש... הרופא רשם לי רצפט. לא משהו מסובך, והעיקר הוא אמר לי, תפחית קצת במפתחות, חבר.

יצאתי מחויך מהמרפאה, כשצרור המפתחות טופח לו כהרגלו על ידידו הימנית, שם, מלמטה.

הרופא המליץ בחום להעביר מדי פעם את הצרור לצד שמאל, מה שנקרא "אפליה מתקנת..." צילום אילוסטרוציה: איתי לב

תם, מי לטבריה ומי לוואדי חמאם, ואז לפתע נשמעות זעקות שבר על פיצוץ כזה או אחר בחצר המשק.

זה אומר, שכעת עליי לפתור את הבעיה בעצמי, ואז המפתח הזה הוא מפלטי האחרון. בסוד אגלה לכם, שבדרך כלל אני לא מצליח למצוא שום דבר במחסן הזה שיכול להושיעני, וכל שנותר לי לעשות זה לסגור את השיבר ולחטוף קללות מכל אלה שניזוין נים ממנו בימים כתקנם.

מפתח רביעי - הוא המפתח לארון הכלים בבית הקברות. לא, אני לא גנן בשעות הפ"נאי. הגננות שלי שם היא מסוג פחות מלב לב ויותר מתרפק. כן, בעונותי, אני גם אחד מסגל הקברנים של הקיבוץ, ואפילו בעמדה די בכירה בסגל, אני משמש כמשנה לרב"ק (רב קברנים).

לכן, עליי מוטל העול לוודא שהחפיר מתבצע כראוי, שהוא במידות הנכונות ושהכל מוכן בזמן לאירוע הרמטי. נכון, לא נעים, אבל מישו צריך לעשות את העבודה הזאת.

מפתח חמישי - המפתח לשער הירוק. קשור גם למפתח שלפניו, כי בית הקברות נמצא מעבר לגדר וגם קשור לאיזו אחת ריות קולקטיבית - שהרי בינינו, מישו בסוף יהיה האחרון ויצטרך לסגור את השער כאן, ואולי זה יפול דווקא עליי? - מן הראוי שאהיה מוכן.

מפתח שישי - מפתח לטרקטור. נו טוב, אני יודע שזה מעט פרוזאי, כי אחרי הכל, אני כבר מזמן לא חקלאי.

אבל, מפתח "לוקאס" הוא מפתח שכל בן משק שרוחש כבוד ליצורי הדיזל המגורזים בצבעי כחול ארום כתום וירוק (סדרו אתם את הדגמים לפי הצבעים), חייב שיהיה לו לזכר ימים עברו. זהו מפתח שערכו הסנטי-מנטאלי עצום, בעוד שערכו המעשי מאוד זעום.

אחרי הכל, מי מאיתנו - בני משק עמוסי חשק - לא דהר בזמן כלשהו על טרקטור למסעות כיבושין ברחבי העמק? מה לא?

מפתח שישי - מפתח למחסן ועדת תרבות. טוב, אני בטוח, שכאן כבר כולם יצקו צקו בשאט נפש ויגידו שהגזמתי. נו, מה לי ולכל ערימות האבק שמתחתיהן מסתתרים להם אוצרות נשכחים, כמו כל ארסנל התחמושת של פורים (עם דגש על הפרוות עמו'סות הסקאביאס שהיו אופנתיות פעם), הררי הפוסטרים ונהרות קרטוני הביצוע, שמעיידיים על זן נכחד של אנשים שחיו כאן פעם ושעסקו ביצירה, בתרבות ובמסורת של חג מועד ונופל לתפארת מדינת ישראל והתנועה הקיבוצית.

אכן, מחסן עזוב ועצוב, שפעם, בימים אחי

עידן בן-שלום

לפני זמן מה חשתי מכאוב במפ"שעה. טוב נו... ליתר דיוק באשך הימני - חבורת חטטנים שכמותכם. לא כל כך נעים לי לדבר על זה, אבל בכל זאת אשתף אתכם.

הלכתי לראות ולהראות לרופא המשפחה הטוב שלנו. ישבתי מולו וחייכתי. הוא שאל אותי, למה אני מחייך. אמרתי לו, שכואב לי לאחרונה באשך ימין, ובטח גם ישאל אותי תיכף: 'באיזה צד של המכנסיים אתה בדרך כלל שומר את החבילה', ממש כמאמר הנדרי-חה המפורסמת שאבא שלי אוהב לספר.

הרופא רק חייך, ומכך הסקתי שהוא לא מכיר את הנדריה - אולי בפעם אחרת אספר לו.

ברייחה, או לא ברייחה, הרופא מישש וברך אותי ביסודיות מביכה ולא מצא סיבה נראית לעין למקור מחושיי. כשפניתי לעזוב ולחצי את ידו בלחיצת היפוכונדר חמה, הוא השפיל מבט פרידה אחרון למטה ומייד הפ"ליט אנחת רווחה: נו בטח, מה לא ברור!

הבטתי אף אני למטה וטרם ירדתי לסוף דעתי. אז הרופא הטוב הפנה את תשומת ליבי לצרור המפתחות האדיר שמשתלשל לו מלשונית החגורה שלי, תלוי על וו קרביץ כסוף.

הצרור, כל כך כבר ועמוס, שקצהו מגיע עד לאזור המפשעה. וכך קורה, שכל תנועה שמי טלטלת אותו, אפילו קלות, גורמת לו לטפוח בסחבקות על בית מוצאם של ילדיי. פועל יוצא מכך, שבמשך שנים, ככל שהאחריות שרובצת עליי הולכת וגדלה, כך גם הולך וגובר העומס על האשך המסכן.

הרופא המליץ לי בחום להעביר מדי פעם את הצרור לצד שמאל, וזאת בכדי לחלק את הנטל הטסטיקלי שווה בשווה, או מה שנקרא: "אפליה מתקנת..."

מפלטי האחרון

כשיצאתי מהרופא התחלתי לעשות חש"בון נפש קטן ודואב. הגעתי למסקנה, שכבר שנים אני סוחב עליי אינספור מפתחות וכל פעם הצרויות מתחלפים להם יחד עם האחריות שאותה אני לוקח על עצמי ביודעין, וגם לא כל כך ביודעין.

התרתי את וו הקרביץ המתכתי וקירבתי את הצרור לעיניי. התחלתי לעבור על המפתחות אחד לאחד בכדי לנסות ולראות, למה בעצם אני זקוק לכל כך הרבה מהם, עד שאני מוכן לפגום באתרוג של גופי ולהכאיב לפיטים.

אז, זה מה שהעלתה ספירת המלאי שעשיתי נכון לרגע ההוא.

מפתח ראשון - הוא המפתח למשרדי. נו טוב, חשבתי לעצמי, אותו אני באמת צריך, כי אחרת איפה אכתוב את כל סיפוריי והגייגי? היכן אגלוש לי ברשת? היכן אחטט באף בלי שאיש יעיר לי על כך? לאן אפנה והיכן אאחסן את כל השטויות שאשתי זורקת מהבית יחד איתי? את המפתח הזה, חייבים על הצרור, קבעתי נחרצות.

מפתח שני - הוא המפתח למחסן המוגנים שבאחריותי. אכן, חשוב לא פחות, ובייחוד כשאתה מגיע ממקום קורה כמו עמק הירדן, אז על אחת כמה וכמה הנגישות למקור הקור היא הכרחית ומקנה לבעליה יתרון (בסדר גריים אומר, שכל המוגנים שם הם 'אלטע זאכן' וערכם כבדל סגריה משומש, אבל עדיף לשמור זאת בסוד).

הוא לא רלוונטי - חשבתי לעצמי - חייב להפטר ממנו! מפתח שלישי - הוא למחסן האינסטלציה. מתוקף תפקידי מן הראוי שיהיה לי את המפתח האמת, שזה "בונוס" קטן מאוד, כי כשאני ני נאלץ להשתמש בו כבר, זה אומר שאני בצרה צרורה, בדרך כלל בימי שבת בצהריים, או בשעות הערב המאוחרות, כשאני נשאר לבד אחרי שכל עובדיי נטשוני לבי

להתאים את הקיבוץ למצבים החדשים

בתחילת הכנס דיבר אלישע שפירא מעין-השופט, רכז המטה השיתופי, על רעידת האדמה האמיתית המתרחשת. "איש מהכ"ל כלנים לא צפה את המשבר כפי שהוא מתרחש", הוא ציין. "אנו חיים במשק גלובלי, ללא מנגנוני גולציה, ומושפעים. בועות עו-לות ומתפוצצות, והפעם זו הבעיה הגדולה ביותר. השיטה עודדה את הציבור לחיות מעל ליכולתו ונתנה לגיטימיות לתאוות הבצע. האמת הכואבת היא, שגם בקיבוצים לא מעטים האנשים הסוגדים לשיטה זו וחושבים ש"זו דרך הטבע". בכל הקיבוצים קרנות הפנ-סיה של החברים וקופות הגמל קטנו בקומה אחת מכפי שהיו, ויש קיבוצים בסיכון גדול יותר שקופות הגמל שלהם ירדו בארבע קור-מות. חלק מהקיבוצים עדיין לא נערכים למשבר כדי לשרוד אותו. הדברים לא הופנמו. מבחננו הוא ביכולתו של הקיבוץ השיתופי להתמודד עם המשבר הכלכלי: להשתפר ולהתאים עצמו למצבים החדשים תוך שמירת הגרעין השוויוני ויצירת אופק חברתי".

לדעת לסגל מלים של עוצמה וגאווה. צילום: מריו טויב

קפיטליזם חזירי בקיבוץ

אמרי רון הביע בכנס זעזוע ובושה מהדיווחים על מאות המש-פחות הקיבוציות שפנו לקבלת מזון בצדקה לפני פסח. "מביאים יועצים", הוא אמר, "עושים חוברת דיפרנציאלית ומפירים את כל התקנונים. הקיבוצניקים הם הציבור המופקר ביותר בכל החברה הישראלית. אין להם שום הגנה של ועד עובדים. מתרחש אצלנו בתנועה קפיטליזם חזירי. ליד שכונות עוני צומחות וילות, ותמיד של איזה גזבר או רכז משק בעבר, ואל תגידו שלא רואים את זה". המשבר, מאמין אמרי, נותן לנו הזדמנות להתמודד. "קיבוץ שי-תופי אינו קייטנה", הוא התריע. "צריך לעבוד קשה, עם תקנונים וס-נקציות. בתקופת משבר אין לנו כסף לשלם לשכירים וזה הזמן לח-זור לעבודה עצמית, לוותר על המנהלים החיצוניים עם ה"רזומה" שלהם ולמצוא את הבנים המוכשרים שלנו, שינהלו את העסקים והקהילות. גם שיוך הדירות נתקע על שרטון להרבה שנים. צריך לאגור קרן לירושה ולפתור את העניין בכסף ולא בפרצלציות מול המנהל".

בעקבות העתיד

בשורה של קיבוצים שיתופיים מתבצעים בשנים האחרונות שינויים וחיפושי דרך לאיזון בין הרצון לשמור על מסגרת חיים משותפת לבין הצורך לאפשר לחברים יותר חופש ואמצעים, ללא תלות גדולה כל-כך בבעלי תפקידים. דיווחים ודוגמאות מהשינויים בשטח שהוצגו בכנס החשיבה על עתיד הקיבוץ השיתופי

תמרוץ למנהלים ללא שכר דיפרנציאלי הוא הציע, בין היתר, לתת שעות נוספות גלובליות. יניב שפירא, מזכיר עין-השופט, סיפר בה-משך, איך בקיבוץ נסחפו להענקת שעות נוספות כאלו ללמעלה מ-60 בעלי תפקידים, וראה בכך נקודת חולשה לעומת יתרונות רבים שא-פשר למצוא בשינויים שבוצעו בעין-השופט בשש השנים האחרונות. "הקיבוץ המתחדש הוא קיבוץ מתיישן מאוד", טען יניב. "אבל, ללא התחדשות הקיבוץ השיתופי לא יתקיים לאורך שנים. קיימנו סדנה של ערכים לפני כל השינוי ואחרי שנתיים של דיונים נבחרו ברוב של 88%

האחריות עוברת לחבר והוא הרבה יותר מרוצה", סיכם רונן. אגב, חדר האוכל באורטל לא הופרט, בשל היותו מרכז חברתי.

לתת צ'אנס לשינויים נכונים

יצחק צפדיה מעין-חרוד איחוד הציג את חוברת השינויים השיתופי-פית, שהכין עם חבריו לצוות השינוי השיתופי לקראת ההצבעה מול הצעת צוות השינוי הדיפרנציאלי (שככל הידוע לנו, הסתיימה בינ-תיים בניצחון השיתופיים, שקיבלו כ-60 אחוזים מקולות החברים). "הקיבוץ שלנו במצב כלכלי טוב והפנסיה סבירה (5,000 ₪)", הוא ציין. "טענת הדיפרנציאליים היא, שצריך לבצע את השינוי ממקום של כוח. הוצאנו כנגדם חוברת מפורטת, המקיפה את כל אורחות החיים שלנו. נקודת המוצא שלנו: לקיבוץ השיתופי יש יתרונות שאיננו יכולים לוותר עליהם. מאידך, יש גם חולשות ועימן צריך להתמודד. לדוגמה: הרגשת מחנק ותלות, תקציב קטן, בעיות תחבורה וניידות, גטל פרנסה של כלל החברים, עומס ניהולי ואחריות של קבוצה מצומצמת למול אחרים שאינם לוקחים אחריות, בריחת מוחות ומנהלים מעבודה במשק ובקהילה, הרגשת בזבוז, יעילות נמוכה וחוסר אכפתיות, רצון להורשה ולסיוע הורים לבנים, היעדר קליטה מספקת ואיכותית".

החבר'ה בעין-חרוד איחוד בנו תוכנית מפורטת, העונה לכל התהיות. הם מדברים, בין השאר, על בונוס שנתי ממוסד, המשתנה כל שנה ונק-בע במחציתה במוסדות, אם יש תוצאות משקיות טובות. זכאים לו חב-רים וחברים בפנסיה שמילאו את חובת עבודתם לפני צאתם לפנסיה. כן מוצעת הנהגת שעות נוספות בתגמול שווה לכולם בענפים יצרניים, ומתאפשר פדיון ימי חופשה שנתית לא מנוצלים. המגמה היא להפריט כמה שיותר את תקציב הקהילה ולהעביר כ-50 אחוזים ממנו לרשות החבר. בנוסף, מדובר על הצורך בהפרטה של נת-נת השירותים והרחבת השימוש במחשבים, הכל כדי לשחרר את החבר מתלות בנותני השירות. איציק צפדיה גם התייחס לבעיות ההורשה. "כאשר אנו יוצאים לפנסיה", הוא התריע, "אנו נשארים בלי כלום ומשאירים לאחרים את כל פרי עבודת חיינו. הקמת קרן חיים נותנת מענה ליכולת שלנו לעזור לילדים. היא גם פותרת את בעיית שיוך הדירות הבעייתית ומאפשרת לתת לחברים כסף כתחליף".

חוסר הפתיחות לצורך בשינויים בהתנהלות הקיבוץ השיתופי מראיג את צפדיה. "כשאנו לא נותנים צ'אנס לשינויים נכונים, אנו שוחקים את עצמנו ובמקום להתחדש באופן ראוי פותחים את הדרך לשכר די-פרנציאלי בהמשך".

פרק רדום בתקנון הקיבוץ

צפדיה דיבר גם על הדרך להתמודד עם בריחת מנהלים. בחיפוש אחר

שעובר את כל מכסת הימים - מקבל 10 ימים בשנה ב"בנק", וכך מצ-טברים ימי זכות שניתן להשתמש בהם, וכבר פתרו כאן בעזרתם הרבה בעיות. אנחנו מדברים על רף פרנסה, בו לא נהיה שווים, אבל זו ההס-כמה שלנו בקיבוץ. ברף המאמץ בעבודה כולנו שווים, וזו אחריותו של החבר לעמוד ברף זה. אנחנו מצפים מכל חבר שיידע לתרום לקופה המשותפת".

ההצעות של חיקי

חיקי כספי מהסוללים הגיע לכנס מצויד בשלל הצעות למני-עת המעבר של קיבוצים שיתופיים לקיבוצים "המתחדשים". קבלו כמה דוגמאות:

- גיוס 4-5 רכזים אזוריים שיעזרו להקים בכל קיבוץ שיתופי, צוות של נאמני השיתוף ויכינו תכנית שינויים, שתתאם לכל קי-בוץ בהתאם לאופיו וצרכיו.
- מעבר לשבוע עבודה של 5 ימים והיום השישי מוקדש ללימודים, סדנאות, ליבון נושאים באורחות החיים, דיונים משקיים וער-כיים, פרגון וחברות.
- מתן סעד משפטי לכל חבר למקרה של הפרת תקנון.
- תגבור מערך ההסברה, הדוברות, התקשורת והפרסום.
- חיזוק הניהול השיתופי - המשתף ומציאת מקורות הכנסה מו-

40% מחברי אורטל הם עובדי חוץ. "תמחרנו את העבודה בערכי השוק", הסביר רונן, "ואנשים יודעים כמה הם מרוויחים. החברים מק-בלים דו"ח שקיפות אחת לחודש ככלי מוטיבציוני, ולפעמים בוחרים להחליף עבודה כדי להרגיש שהם משתכרים יותר. כל המשכורת, כמו-בן, נכנסת לקופת הקיבוץ. אנחנו קיבוץ שיתופי".

באורטל מצפים מכל חבר שיידע לתרום לקופה המשותפת. "נניח, 6,000 ברוטו לחודש", המחיש רונן. "אם אינו מצליח אנו מתערבים, כקיבוץ, ומוצאים לו עבודה בתוך הקיבוץ בתרומה משמעותית יותר. גם בקיבוץ עצמו מבקשים לפעמים מחבר לעבוד במקום אחר. מצד שני, כאשר חבר המרוויח בקיבוץ שכר גבוה בוחר עבודה בחוץ בשכר נמוך יותר, אבל עדיין מעל לרף שקבענו, זו זכותו לבחור בעיסוק כרצונו, ואנו מוכנים לשלם את המחיר, כי חשוב לנו שהחבר יהיה מרוצה".

בנוסף, באורטל הפריטו את כל מה שקשור בצריכה הפרטית והכני-סו את הכסף לתקציב החברים, שוב כדי לתת חופש לחברים ולשחרר את התלות של החבר בבעלי התפקידים. "כשהתקציב האישי גבוה

מדורת השבט

גם תפקידה של התקשורת בעיצוב עתידו של הקיבוץ עלה בדיוני הכנס. אביב לשם (דובר התנועה), רונית מינקר (רכזת ההסברה של המטה השיתופי) ועזרא דלומי (עורך "שווים") דיברו על כלי התקשורת בקיבוץ, המהווים "מדורת שבט", מעניקים תחושת הז-דות ושייכות סביב מכנה משותף ויוצרים נקודת חיבור נוספת בין החברים. תפקידם החשוב: הזרמת מידע פנימי שוטף לחברים ויצירת הווי ואווירה, בשקיפות מלאה ובנתינת חשיפה למגוון הד-עות הקיימות. השיח השיתופי, כך הודגש, צריך לסגל לעצמו מלים של עוצמה וגאווה, ולא של חולשה והתנצלות.

ערכי הליבה לחיזוק הקיבוץ. עסקנו בהבטחת ביטחוננו של החבר בכל מקרה ועשינו פרק רדום בתקנון הקיבוץ, שמשמעותו מה יקרה במצב בו הקיבוץ ככל ואת יהפוך לדיפרנציאלי. הגרלנו את הפנסיה ל-4,000 ₪ ויצרנו קרן חיים וקרן הורשה, שעדיין מסתכמות היום בסכומים קט-נים. בהיבט חברתי עשינו תוכנית קליטה, בנייה לצמיחה דמוגרפית של בנים ונקלטים מבחוץ, והורדנו את דמי הקליטה מסיבות ערכיות. הגדרנו את חובת העבודה והחלטנו על תקציב גמיש ביחס בין התקציב לחופש שלוקח החבר. הפרטנו את חדר האוכל, התרבות והקטנה, אבל בסוף תעלה".

יניב תיאר פרויקט חברתי חדש בקיבוץ הנקרא "שישי שלי", במס-גרתו נערכת פעילות מגוונת מדי יום שישי, חוגים וטוילים ומפעלים שונים. אגב, גם שיחת קיבוץ בעין-השופט מתקיימת ביום שישי, ולא סתם, בין 13:30 ל-16:00. יניב ניסה לשווא לשנות מנהג זה, ותתפלאו, לשיחה מגיעים דווקא יותר חברים, כ-60 בממוצע לכל שיחה. הבאנו כאן במשורה מעט דוגמאות משפע הדיווחים המעניינים שהוצגו בכנס. עוד פירוורים במסגרות הקטנות. לסקר המסקרן שנחשף בכנס עוד נקדיש מקום מיוחד.

צילום: מריו טויב

צילום: מריו טויב

שולחן 1 < 30 מקומות

◀ אחרי

▶ לפני

חדש! שולחן קונסולה

▶ לפני

שולחן קונסולה
סגור

▶ לפני

שולחן קונסולה + ארונית

◀ אחרי

שולחן קונסולה פתוח ל-12 סועדים

S I N C E 1 9 6 8

דגם רהיטים

אדריכלות פינות אוכל

רבנו חננאל 14 ת"א טל. 03-6825603

שעות פתיחה: א'-ה' 8:00-17:00

ו' וערב' חג 8:00-13:00

חוצרת ישראל החאמה אישית חנות המפעל

email:degem@degemltd.co.il ■ www.degemltd.co.il